

(Экцинь урдк номерт).

Энд, Брявск буту модн дотр, Төрскнлән энъкр улс негәдд, ирсн хортнла элдү кевәр ноолдд ж йовла. Улгурнь, Трубочевск, Погарск болн нань чигн райодар нуувчин райкомс болн отрядмуд бурдсн, бийдән даалгьсн даалгьвриг сәәнәр куцәгәд, эврә цергчир гән ик гидг дбнь бгч йовдж.

— Партизанск отрядмуд гаргьхн тускар бидн 1941 джилн июль сарас авн белдәвдн,— гидж Михаил, өднлә таньласна хобн, Григорий Семенович Куприн келв. Дакад эн цааранднь нигдж куурән төгскв:

— Уурмуд, таанр манла хамдан хортнла воолдк болжанат. Негхн юм сурджанав. Партизан кун медх кергтә: бидн эврәннь унн кергин төлә ноолдд, цусан асхдж йовнавдн. Бийсән болн хамдан йовх уурмудн сургьтн, сүв-сөлгән бгтн: унәр бәәхмн, ун келхн, унәр хортнла ноолдхн. Тер цаг мана унн диилх збвтә. Тиигдж мана Коммунистическ партъ заана, тиигдж Төрскн келдж, хоргна бнәс дәврдж ноолдтха гидж маниг дуудджана.

Им сәәхн әрун седклтә, Төрскндән дурга, кеу гидг нег мбсн коммунистнр толгьалдж йовснд, Брявск модн дотр бәәсн партизанмуд отгнуттан ик нбкд болдж йовсн. Эн алднд бәәсн партизанск отрядмуд 1942 джилн май сар алднд хбр шаху миньгьн хортна салдсиг болн офицермудиг хорасн мбн. Кеду эшело, самолетс, машин болн нань чигн кесг зер-зев, хотхоолн туста юм эдн уга кесн! Дала! Улгурнь, негхн партизан Аргикә Сельгкә Михаилиг авад хәләй.

Партизанд ирсн даругьан Михаил пулеметчик болдж дәәлдв, дакад энүг взводн командир кев.

1942 джилн июнь сард партизанск отрядн штабин начальник йовад, нег цббкн дәәчнр авад, Судость голин дбр бәәсн Чебаровск гилг дбр хаалгьн станциг мин әвдж хамхлал, фашистск броепоездиг зогсаа. Тер станц дәән ноолданд ик гидг төртә дәәсмн. Тер ноолданд Михаил ийнь, станц алднд зогсдж дәән харулучириг уга кесмн.

Тер джилиннь май-август лдар Сельгкә Михаил кесг акдж хортнла харгьд, збгтә кевәр ноолдд, немш ашистнриг 46 селәнәс кббхд рлцад, энүнд, хортна гиджг, Советин йос хару токтахд амддж орлив. Тегәд чигн үг паргин Погарск райком оммуна партин зергләнд итдж орулдж авсн болдг.

Михаилиг партыд орулджад, райкомин гурвдгч селәтр онстантин Яковлевич Колев иигдж келв:

— Мана отрядмуд кесг келн тсас бурдлж, нег ик күндтә өртә йовна: энъкр Төрскнән өртнас харсдж авад, бмнкәсн дәән джиргьл эврә газрган илгрүлх ухата. Чи хальмг егин урнч, ганцармб гидж чә сан. Чамд ахнр-дуурчн әдл уурмуд дала, чини өртә уулдвриг цуг медцхә, мана райком меднә. Мос-

ква меднә. Тегәд чигн бидн чамаг Коммуна партин зергләнд орулдж авчанавадн. Чи Төрскән энъкрлдг урн болсн деерән эндрәс авн коммунистч. Ленинә партиг чамаг гутах гидж бидн санджахшивдн. Бидн чамаг бийсләгьән әдл коммунист гидж санджанавдн. Тиигхлә, хамдан цергләд, Төрскнәннь төлә гүдждж хоргнла ноолдд ж йов!

— Соньсджанав. Паргин даалгьвриг куцәлж чадх чидл чигн, збрг чигн бәәнә. Төрскнәннь төлә цагьан седкләр мбнькинд цергләнәв!— гидж Михаил хару бгч.

Бюроц суусн улсин гармудинь атхад, эн землянкәс гарв. Тер дбрәс авн коммунист Михаил хортдла улм гүдждж ноолдд ж йовв.

... Михаил, майор Василий Иванович Кошелевин толгьалдж йовсн Чиплевин нертә партизанск бригадт йовсн. Чапаевцир Брявск—Унеча, хутор Михайловск—Унеча хоорндагьар бәәдг төмр хаалгь деер кесг эшелон улс уга кев. Уг-турштан хортна 46 эшелониг, төмр хаалгь эвдәд, хамхлсн мбн. Тун дотр Сельгкә Михаил эврәннь улста зургьан эшело, догрнь йовсн амьстәгьинь уга кесмн.

1942 джилн апрелин 28-д Трубочевск района Магор гилг селәнд немецк гарнизониг уга кехд, Сельгкә Михаил хойр ку кел бәрдж авад, штабл күргд ж бгч, май сарин дбрвнд Семечки гидг селәнд гурвн хоргиг алв.

Майн 31-д болсн ноолданд Михаил, хортд бәәсн, Черниговск областин, Муравьи гилг селәнд турун орад, арвн гитлеровцириг бийнь уга кев.

Июнь сарла Михаил хойр ик ноолданд орлив. Турунлән эн Горцаевк гилг газрт дбрвн немш алв. Чеховка гилг селәнд гурвн полицейск уга кев. Август сарин хуучар Витмея гилг газр алднд болсн дәәнд Сельгкә Михаил хойр шавта ку уурдж, укләс авч гарв. Тиигхд унә отряд эн ноолданд дбчн гитлеровцириг алв.

Гурвдгч номертә партизанск отрядн штабин начальник йовад, сентябрин зургьанла, дбрән нег куутә, немш бәәсн газрур дәврәд, арвн тавн фашист авад, хойринь кел бәрдж авв. Туунә хобн, октябрин 23-д Сельгкә Михаил хаджудан зургьан куутә Гремяч-Погар гилг газрар гурдг Вара голин тактиг эвдд ж хамхлв. Уул Михаил бийнь немшин хойр харулучиг уга кев. Гол деерәгьар гардг тактиг эвдснә хобн, хбр гар хочгт энүгәр хортн гатлдган уурв. Нег цббк хончкад, Сельгкә Михаил Погарск района Санвчи гилг селәнд бәәсн гитлеровск гарнизониг уга кехд гүдждж орлив. Тиигхд немшин, дбрвн товта артбатареийг уга кев, зер-зевин склад шатагдв, әдл-ахугьин нег склад буладж авв.

1943 джил ирв. Эн джилин февраль сарин хуучар Михаил Брявск-Гомель хойраг негдүлдг төмр хаалгьиг эвдәд, хортдин церг йовдгиг зогсатхә гисн Советск правительствин даалгьвриг куцәхд әвртә ги-

дгәр шулж орлив. Нег ноолданд эн немшин төмр хаалгьин харулин цергәс дбрвн ку кел бәрдж авв. Дакад Трубочевск района Новоселки гилг газрт болсн ноолданд шавтсн бийнь, Михаил эврән 19 гитлеровцириг алв. Тиигхдән Сельгкә Михаил, Фурмановин нертә партизанск отряд толгьалд ж йовла.

Михаил барун гар кбл хойрган шавга болвчн, партизанск отрядан хайсн уга. Эврә уурмудтәгьән йова йовджгәд, хобннь бас кесг дәәлән дбр орлив. Партизанск отрядт Сельгкә Михаил, мана Советск церг эднә ноолдд ж йовсн газрур иргл йовв.

1943 джилин октябрь сарас авн Михаил Орловск областгьл Советин йосиг хару босхк кергг орлив. Погарск райисполкомин кадрин туск халхиг толгьалд ж эн кблв...

1955 джил Сельгкә Михаил, эврә сән дурар, эмн г газр деер, Новосибирск областин, Болотинск района, Андреев гилг колхозд ирдж кблв. 1956 джил эн колхоз ик гидг диилвртә гарв. Турунд Михаил бас кулдж кблсмн.

Сельгкә Михаил гурвн правительствени ачлгьтә:

— Аргикә Сельгкә көвүднә ягьа?— гидж амтн сурх.

Тедн бас ахнр-дууриннь, эцкиннь нердиг гугасн юмн уга. Хальмг теегин урән медүлдж, цергчир дотр бас ончрад йовдж.

Гвартни—сержант Аргикә Сельгкә Олга, Житомир балгьсн алдн, Украинск негдгч фронтд туурч ноолдд ж йовад, күнд шав авад, бнъгрв. Эн 1943 джил дбрвн правительствени ачлгьтә билә.

Ленинградск фронтин лыжник—разведчик Аргикә Сельгкә Муугл Советск Цергин ах штабас 16 ханлгин грамотта билә. Эн харулд йовад, хортнла дәәллдәнд укв.

— Аргикин дбрвдгч көвүни ягьсмб?

Төрскән харсх дәәнд нбкд ә болсн күн гилж ман хоорн берк болх. Цуг бидн чид күрмәрн дбньгән бгх седклт биләвдн. Манд пугтадмд туурмд ж гаргьх газрт ол учр чигн уга бәәсмн. Тииглә, Аргикин дбрвдгч көвү отг-нутгиннь нег булнь дәәндн чигн орад, завод бн колхозд чигн сән седклә чидлән хармнл уга кбл йовдж. Тер бас ик ачта үг двр.

Сельгкә Аргикин Михаил 1957 джил би гурв харгьув. Эн—болвсн сә седклтә, даалгьсн төриг илань куцәдг эгл залу.

— Нанд ода күртл Константи Яковлевич Ковалевин лсн үг уханасм гархш. Е Төрскән хортнас харсдж ад, отг-нуттан бмнкәсн с джиргьл делгрүлхәр асхд ж ноолдд ж йовнавд тер келлә.

Төрскн ода төвкүн д гьджәнә. Эврәннь эдд болсн хальмг тееган улм рүлхин төлә би чидлән мншгов,— гидж Михаил

Тер чик. Элкн деернь сн эврәннь Хальмг теег болвчн туурахар зүткх. КӨКТАН